

Uurtje cultuurtje najaar 2019 – 8 zaterdagen 16.00 – 17.00 met nazit, en 1 stadswandeling.

5/10 Maaïke Dicke, RUG

Italiaanse literatuur en de tentoonstelling *Sprezzatura*: De verloofden

De tentoonstelling Sprezzatura in het Drents Museum, gewijd aan de Italiaanse schilderkunst in de periode 1860-1910, loopt nog tot en met zondag 3 november. Al wandelend langs de bijna zeventig spectaculair mooie schilderijen kunt u luisteren naar een paar literaire fragmenten uit werken van de 19de-eeuwse schrijvers Gabriele D'Annunzio, Giovanni Verga en Alessandro Manzoni.

In deze lezing wordt uitgelegd wat het verband is tussen deze fragmenten en de tentoongestelde schilderijen. De schilders uiten hun emoties in uitbundig verlichte of juist donkere en deprimerende landschappen, de schrijvers weerspiegelen de emoties van hun personages in diep doorleefde natuurbeschrijvingen. Dolende zielen, stil verdriet, onrecht, uitzichtloze armoede, dood en verderf ... al deze thema's worden ambachtelijk en gedetailleerd vastgelegd zowel op de doeken als in de boeken.

Extra aandacht zal besteed worden aan de eerste roman die in het 'standaard-Italiaans' werd geschreven, namelijk *I promessi sposi* van Alessandro Manzoni (De Verloofden). De laatste versie van deze prachtige roman werd voltooid tussen 1840 en 1842, ten tijde van het Risorgimento, zoals de periode voorafgaande aan de eenwording van Italië in 1861 wordt genoemd. Wat maakt *I promessi sposi* zo belangrijk voor de cultuurgeschiedenis van Italië, waarom is het verplichte kost voor alle Italiaanse scholieren en hoe past het in de context van de tentoonstelling Sprezzatura?

Maaïke Dicke (Dordrecht, 1961) is docente Italiaanse taal en cultuur aan de RUG, geeft cursussen bij het Forum en de HOVO, is freelance vertaalster en geeft in haar woonplaats Winsum privé cursussen 'Italiaans op maat'.

19/10 Marleen Diepeveen, docente autobiografisch schrijven

Wie leest uw levensverhaal?

"Ik kan er een boek over schrijven", hoor je wel eens zeggen als iemand iets bijzonders heeft meegemaakt. En... dat is ook zo. Het boek over je eigen leven, kun je het best zelf schrijven. Je hebt het immers zelf meegemaakt. Veel mensen doen dat dan ook.

Hoe komt het dat de ene autobiografie zoveel gemakkelijker leest, dan de andere? Móet je iets bijzonders hebben meegemaakt, Kan het verhaal van een huisvrouw of een conciërge de moeite waard zijn ? Heeft het vooral te maken met hoe je het aanpakt?

Marleen Diepeveen (1962) is docent schrijven, met veel ervaring. Zij geeft al meer dan vijftientig jaar cursussen door heel Nederland. "Autobiografisch schrijven" maakt ieder cursusjaar deel uit van haar lesprogramma. "Het is geweldig om te zien dat mensen, door te gaan schrijven, zich opeens veel herinneren." Marleen helpt u structuur aan te brengen in uw levensverhaal. Daardoor wordt wat u hebt meegemaakt, voor iedereen interessanter!

26/10 Michiel Hagdorn, literatuurwetenschapper

Weimar, symbool van de Duitse 'Geist'

Het stadje Weimar had in de 19e en begin 20e eeuw een grote symbolische betekenis voor Duitsland: tegenover de 'Macht' in Berlijn representeerde het de idealistische traditie van de Duitse 'Geist'. Deze symbolische betekenis ging terug op de bloeiperiode waarin Weimar – met Goethe en Schiller als grootste beroemdheden – Europese uitstraling verwierf: de Weimarer Klassik. De lezing schetst het belang van de Duitse 'Geist' en de omstandigheden en invloed van de Weimarer Klassik daarop.

Literatuurwetenschapper Michiel Hagdorn is sinds 1997 HOVO-docent, met cursussen over Duitse literatuur, muziek en (cultuur-)geschiedenis. Daarnaast organiseert hij cultureel-historische reizen naar Duitsland.

2/11 Heidi Renkema, directeur museum Wierdenland Ezinge.

Museumficatie van Europa en de verdwijning van de kleine musea

Met grote musea in Nederland gaat het uitstekend bleek uit onderzoek in 2018. Met kleine musea gaat het daarentegen ronduit slecht. Daarnaast lijkt het wel alsof, in navolging van Venetië, de rest van Europa en zeker Nederland (denk Giethoorn en Amsterdam) in z'n geheel begint te 'museumficeren'.

Wat is de toekomst van musea in Nederland en de rest van Europa? Wordt het één groot museumpretpark? We beginnen met een korte inleiding; Wat is een museum eigenlijk? Hoe ontstonden de eerste musea en welke functies en doelen kun je onderscheiden? We reizen van wat waarschijnlijk het eerste museum ooit was in Mesopotamië naar de huidige musea in de provincie Groningen. We kijken naar de trends in de museumwereld en naar de mogelijkheden en vooral onmogelijkheden voor kleine musea in Nederland. Is er wel een toekomst voor de kleine musea? Zo ja, welke? De focus van de lezing ligt op cultuurhistorie en archeologie. Verschillende voorbeelden uit de praktijk van de kleinere musea in Groningen passeren de revue. Na afloop is er tijd voor vragen en discussie.

Heidi Renkema is geboren en getogen op het Groninger platteland, studeerde Tropische Landbouw aan de voormalige 'koloniale landbouwschool' in Deventer, gevolgd door een Master in Wageningen. Na 5 jaar gewerkt te hebben in Oost Europa en Oezbekistan en een kookopleiding te hebben gevolgd in Engeland, kwam ze terug bij haar roots in Groningen. Ze werkte voor de Natuur- en milieufederatie Groningen en bij de synagoge in Appingedam en volgde een opleiding tot binnenhuisarchitect. Sinds januari 2016 is ze directeur van Museum Wierdenland in Ezinge. Ze heeft een brede interesse in cultuur, geschiedenis, natuur en landschap en ze was zelfs als kind al een grote fan van musea.

9/11 Annemie de Gendt mediaeviste RUG

Een fascinerend fabeldier: de eenhoorn in de Middeleeuwen

Op dit moment is de eenhoorn razend populair: puzzels, kinderkleding, knuffels, boeken, overal kom je dit raadselachtige dier tegen. Maar wat is de ontstaansgeschiedenis van de eenhoorn? Waar heeft hij zijn populariteit aan te

danken? Want in de Middeleeuwen geloofde men in zijn bestaan en voorstellingen van het witte fabeldier vind je ruimschoots in de kunst en literatuur. In deze lezing wordt ingegaan op de legende van de eenhoorn en de populariteit van dit motief in wandkledenseries en de miniatuur- en schilderkunst van de genoemde periode, met ook aandacht voor de hernieuwde belangstelling in de schilderkunst van de 19de eeuw.

De eenhoorn duikt op in geschriften uit de Oudheid maar zijn legende vormt zich met name in de middeleeuwse beestenboeken. Eerst in een religieuze context, daarna in een wereldlijke. Van Christussymbool ontwikkelt de eenhoorn zich al heel snel tot symbool van de minnaar. Wij vinden hem in schitterende afbeeldingen van de Annunciatie, maar ook en vooral in wandtapijten met liefdesscenes zoals de wereldberoemde serie van de Dame met de eenhoorn (Museum voor Middeleeuwse kunst in Parijs). Verder is er de beroemde wandkledenserie van de Jacht op de eenhoorn waar de legende wordt afgebeeld in taferelen vol met bloemen en dierensymboliek (Metropolitan Museum of Art in New-York). Na een paar eeuwen duikt het witte fabeldier weer op in de prachtige schilderijen van de 19e eeuwse Gustave Moreau.

23/11 Henk Schoonhoven klassieke oudheid, RUG

Dionysos/Bacchus; meer dan alleen de wijngod.

Bacchus/Dionysus, de god van de wijn... Zo kennen we hem het best, maar dat is een eenzijdig en beperkt beeld. Hij is in de eerste plaats de god van de vegetatie, van de sapstroom. Aan hem zijn evengoed de klimop en de pijnboom (als altijdgroene vegetatie) gewijd. Maar hij is ook de god van de wijn, hij is de god van 'het pulseren', van het bruisen van vitaliteit. Het mysterie van de gisting die (wist men toen veel) de alcohol produceert...

Hij is de god van de roes, en evenzeer de god van het masker... De grootse toneeltraditie van Athene is ontstaan rond de Dionysusverering. Dionysus kan water in wijn veranderen en zijn aangeschoten stoet volgelingen viert zijn aanwezigheid in een roes die grimmige vormen kan aannemen: sommigen verscheuren jonge dieren, – dood en vitaliteit liggen soms dicht bij elkaar.

Wij zullen ons verdiepen in zijn 'persoon', zijn cultus en zijn mysteriën – een vorm van verering die in de hele Grieks-Romeinse Oudheid een grote populariteit, verspreiding en invloed heeft gekend, en ook sporen heeft nagelaten in het vroegste christendom.

Maar zijn invloed geldt niet alleen de klassieke Oudheid: het is verbazingwekkend hoezeer ook vanaf de Renaissance de beeldende kunsten thema's uit de Bacchische sfeer opnemen en uitwerken.

Henk Schoonhoven was tot zijn pensionering universitair docent bij de vakgroep Griekse en Latijnse Taal en Cultuur. Tot op heden geeft hij cursussen op zijn vakgebied bij de SeniorenAcademie/Hovo Noord-Nederland.

30/11 Nicolaas Kraft van Ermel historicus, Ruslandcentrum RUG

Geschiedenis en actuele politieke problemen in Europa.

Na de Tweede Wereldoorlog begon (West-)Europa aan een nieuw experiment: machtsstrijd en oorlog zouden het continent niet langer mogen verdelen. Nee, Europese landen zouden juist door middel van economische samenwerking moeten voorkomen dat zij nog langer tegenover elkaar kwamen te staan. Van het een kwam het ander: vanuit economische samenwerking ontstonden diverse politieke en culturele samenwerkingsverbanden. Uiteindelijk leidde dat tot de vorming van de huidige Europese Unie. Wat begon als een club van zes landen groeide bovendien uit tot verband van 28 staten.

Aan Europese eenwording lag in feite een diepgeworteld idee over Europese geschiedenis ten grondslag: De twintigste-eeuwse geschiedenis had laten zien dat onderlinge verdeeldheid catastrofale gevolgen zou hebben; op de reeds verwoestende Eerste Wereldoorlog volgde het ultieme dieptepunt van de geschiedenis: De Tweede Wereldoorlog en de Holocaust. De totalitaire ideologie die dit alles veroorzaakt had, het Nazisme werd bestempeld als het summum aller kwaad.

Anno 2019 moeten we ons afvragen of dit idee nog wel een solide basis kan geven aan het Europese project. We zien dat het in Europa steeds moeilijker wordt om het over essentiële onderwerpen eens te worden. Dat heeft

natuurlijk te maken met diverse politieke en economische belangen, maar geschiedenis komt ook om de hoek kijken: veel van de lidstaten die sinds 2004 tot de EU zijn toegetreden brengen een complex verleden met zich mee. Voormalige Communistische staten in Midden- en Oost-Europa hebben niet alleen zeer negatieve ervaringen met de Nazi-bezetting, maar ook met heerschappij geïnspireerd door Communistische ideologie. Vaak wordt in deze regio de vraag wat het dieptepunt van de geschiedenis is dan ook anders beantwoord.

In deze lezing zal de spanning tussen West en Oost-Europese perspectieven op de geschiedenis uiteengezet worden. Niet alleen dat, ook zullen een aantal oplossingsrichtingen worden aangedragen om het in Europa weer over ons verleden eens te kunnen worden. De oplossing is in ieder geval gelegen in een verregaande discussie over ons gezamenlijke Europese verleden.

Nicolaas A. Kraft van Ermel, MA, is historicus gespecialiseerd in contemporaine geschiedenis van Rusland, Oekraïne en Polen en als staflid verbonden aan het Nederland-Rusland Centrum van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is tevens promovendus aan dezelfde universiteit en schrijft een proefschrift over geschiedpolitiek in Oekraïne en het Europese integratiestreven van dat land.

7/12 filosoof Edward van der Tuuk,

Wat is geluk?

Als we alle nastrevenswaardige waarden in het leven rangschikken, prijkt geluk bovenaan die lijst als intrinsieke waarde, aldus Aristoteles. Maar wat is geluk? In onze (post)moderne samenleving lijkt geluk opgevat te worden als een persoonlijk gevoel of beleving van genot of plezier. Maar is hoe duurzaam is deze ervaring van geluk? Nog niet zo heel lang geleden werd geluk opgevat als goedgezindheid van het lot, of als resultaat van een deugdzaam leven waarin discipline en toewijding een centrale plaats innamen. Beide benaderingen veronderstellen het streven naar een 'hoger' doel en zingeving. Maar met de secularisering en het bijbehorende waarden-pluralisme lijkt het spreken over 'de waarheid' of 'de zin van het leven' achterhaald. Misschien is het daarom dat het boeddhisme, met zijn nadruk op onthechting, zo populair is in het westen.

Hoe verhouden al die begrippen (genieten, discipline, toewijding, onthechting en zingeving) zich tot elkaar, en tot geluk? Valt er, ondanks het feit dat we in verschillende levensstadia anders tegen geluk aankijken, iets zinnigs te zeggen over dit alledaagse maar tegelijk zeer complexe concept?

Edward van der Tuuk studeerde sociale filosofie, wetenschap & samenleving en ethiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij studeerde af op de ethische implicaties van de wettelijke erkenning van 'intrinsieke waarde' in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren en de Wet op de Dierproeven in relatie tot moderne biotechnologie. Hij verzorgt cursussen voor de HOVO/Senioren-academie, de U3L, de Vrije Academie, en voorheen de ISVW, het Instituut voor Filosofie en de Volksuniversiteit.

28/12 Bert Boekschoten

stadswandeling; mineralen & fossielen

Nadere uitwerking volgt!